

Fundacja „Rozwój Tak – Odkrywki Nie”
al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 24
Legnica 59-220, Polska
+48 661 863 478
<http://rozwojtak-odkrywkinie.pl>

Legnica, dnia 18 czerwca 2020 roku

Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
ul. Nowy Świat 6/12
99-844 Warszawa

Konsultacje społeczne IP

UWAGI OGÓLNE DO PROJEKTU PIPGW:

- 1. W PIPGW zbagatelizowano istotność problemów związanych z sektorem górnictwa i energetyki węglowej, oraz konieczność wdrożenia właściwych rozwiązań / środków zaradczych dotyczących tego sektora, aby osiągnąć cele Ramowej Dyrektywy Wodnej.**

Przegląd Istotnych Problemów Gospodarki Wodnej powinien analizować i oceniać wszystkie istotne problemy gospodarki wodnej oraz nadawać im priorytety tak, aby wszystkie jednolite części wód w Polsce mogły być objęte właściwą ochroną i miały szansę osiągnąć dobry stan ekologiczny. Przedstawiony do konsultacji projekt nie spełnia tej roli, ponieważ **bagatelizuje lub pomija istotne problemy związane z oddziaływaniem sektora węglowego na wody.**

W dziale „UWAGI SZCZEGÓŁOWE DO PROJEKTU PIPGW” na kolejnych stronach niniejszego pisma Fundacja odnosi się do konkretnych uchybień zauważonych w konsultowanym dokumencie. Należy jednak zaznaczyć, że nie wyczerpują one uwag Fundacji do tego dokumentu. Problem oddziaływań sektora węglowego na wody wymaga kompleksowej, wielowymiarowej analizy i oceny w ramach PIPGW – niestety takiej analizy zabrakło.

Problemy związane z węglem dotyczą niemal każdego zagadnienia wymienionego w PIPGW, a także wielu zagadnień, których nie omówiono. Najważniejsze z nich to:

- problem nadmiernego poboru wód podziemnych i wytworzenia się regionalnych lejów depresji
- problem spadku jakości wód powierzchniowych i podziemnych
- problem dostępności dobrej jakości wody pitnej dla ludności
- problem zmian klimatycznych i suszy
- problem konkurencji o wodę pomiędzy różnymi sektorami – przede wszystkim ludność, rolnictwo i górnictwo węglowe
- problem negatywnych oddziaływań nadmiernego poboru wody oraz zrzutu ścieków na obszary chronione i bioróżnorodność
- problem niewłaściwie, niezasadnie przyznawanych derogacji od celów dla wód
- problem braku wdrożenia zasady zwrotu kosztów usług wodnych i zasady „zanieczyszczający płaci”

Fundacja „RT-ON” jest formalno-prawną reprezentacją Ogólnopolskiej Koalicji „Rozwój TAK - Odkrywki NIE” obywatelskiego ruchu na rzecz powstrzymania planów budowy nowych kopalni węgla brunatnego metodą odkrywkową oraz przeprowadzenia Polski z ery kopalnej do ery odnawialnej.

- problem ukrytych subsydiów dla węgla w postaci zwolnień z opłat - tj. niedopuszczalnej i niezaakceptowanej przez KE pomocy publicznej
- problem niedostatecznego finansowania gospodarki wodnej i ochrony wód w Polsce,
- problem nieefektywnego prawa krajowego, które nie pozwala na skuteczne wdrażanie ograniczeń w użytkowaniu wód w celu zachowania ich dobrego stanu.

Z punktu widzenia Fundacji najistotniejszą presją jest **masowy pobór i marnowanie wód podziemnych w ramach odwodnień górniczych**, prowadzący do wysychania gruntów rolnych i leśnych, zmniejszenia przepływów w ciekach oraz obniżania poziomu zbiorników wodnych, degradacji mokradeł, a także wysychania i/lub zasolenia ujęć wód podziemnych na cele komunalne. Przykłady: wyschnięcie ujęć wody w gminie Bogatynia (JCWPd 105) i w gminach otaczających odkrywkę węgla brunatnego Szczerców (JCWPd 083), zasolenie ujęć wody w gminach otaczających kopalnię soli Kłodawa i odkrywkę węgla brunatnego Lubstów (JCWPd 062), wyschnięcie kilkunastu km odcinka Noteci Wschodniej w sąsiedztwie odkrywek Lubstów i Tomiszawice (JCWPd 062, 047), regularne pożary torfowisk w gminie Kramsk na skutek odwadniania odkrywki Drzewce (JCWPd 062), wysychanie i degradacja jezior, oczek wodnych, stawów w gminach sąsiadujących z odkrywkami należącymi do Kopalni Węgla Brunatnego Konin (JCWPd 062, 047, 043), wysychanie ujęć wody w przygranicznych czeskich miejscowościach sąsiadujących z kopalnią Turów (JCWPd 105).

Nakładająca się na te zjawiska naturalna susza (o ile można mówić o naturalnej suszy w przypadku gdy jej przyczyną są antropogeniczne zmiany klimatu oraz nadmierny odpływ wynikający z błędnie przeprowadzonych i zaniedbanych melioracji i prac utrzymaniowych) przynosi o wiele bardziej dotkliwe skutki dla ludności, gospodarki i przyrody, niż ta sama susza w rejonach nie dotkniętych odwodnieniami górniczymi. W obszarze odwodnieniowego leja depresji nie ma możliwości zwiększenia retencji wody, bo nie ma wody, którą można by zretencjonować. Dostępność wód podziemnych jest ograniczona, a ich jakość często jest bardzo niska, co już dziś prowadzi do wyłączenia niektórych ujęć i problemów z zapewnieniem wody pitnej dla ludności, a sytuacja w kolejnych latach będzie się pogarszać.

Fundacja postuluje określenie harmonogramu zamykania kopalni i elektrowni węglowych, który pozwoliłby zmniejszyć presję tego sektora na środowisko wodne oraz na wody podziemne. Ramowa Dyrektywa Wodna zakłada osiągnięcie celów dla wód do końca 2027 roku. Cele RDW powinny być zostać osiągnięte już w 2015 roku, ale dopuszczono warunkowe przedłużenie terminu w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach. Plany rządu i energetyki w żaden sposób nie odnoszą się do tego harmonogramu. Wydaje się, że w PIPGW założono, że da się uzyskiwać odstępstwa od celów RDW w nieskończoność. Tymczasem okres 2022-2027 to ostatni cykl planowania, w którym przewidziane są derogacje.

2. W PIPGW pominięto problem skali stosowania derogacji z art. 4.4 i 4.5 RDW, a także skali stosowania derogacji w zakresie innym niż zmiany morfologiczne wód powierzchniowych.

W I i II cyklu planowania wiele derogacji (z art. 4.4, 4.5, 4.7), szczególnie związanych z **wydobyciem węgla brunatnego i kamiennego**, zostało przyznanych niezgodnie z prawem lub ich zgodność z prawem budzi poważne wątpliwości Komisji Europejskiej, niezależnych ekspertów i organizacji prawniczych. PIPGW powinien ten problem odzwierciedlać, a dokumenty przygotowywane w ramach II aktualizacji PGW powinny w sposób zgodny z prawem przyznawać derogacje.

Cyt.: „Istotnym problemem jest z pewnością brak danych o stanie wszystkich JCWP. [...] oznacza m.in. brak możliwości miarodajnego oszacowania wielkości i znaczenia skutków obecnych i przewidywanych presji, a w konsekwencji - brak możliwości ustalenia adekwatnych działań minimalizujących i naprawczych, a także brak możliwości oszacowania strat i korzyści związanych z realizacją przedsięwzięć (ważne w kontekście art. 4 ust. 7 lit. c RDW). [...] Powyższe zagadnienie jest pośrednio związane z brakiem wystarczającej wiedzy na temat warunków naturalnych JCWP. Ich znajomość jest niezbędna dla ewentualnego ustanowienia derogacji w trybie art. 4 ust. 4 RDW i art. 4 ust. 5 RDW. [...] Braki danych o presjach [...] oraz braki danych o stanie wód znacznie utrudniają możliwość podejmowania takich działań, które zapewnią faktyczną zgodność z wymaganiami przepisów o ochronie wód.” [K. Okrasiński]

Cyt. „Brak wiedzy na temat stanu elementów hydromorfologicznych uprawnia stwierdzenie, że **istnieją wątpliwości co do poprawności zawarcia w dotychczas obowiązujących PGW derogacji** związanych z odroczeniem terminu osiągnięcia celów środowiskowych lub ze złagodzeniem tych celów dla JCWP. Problem ten podniesiono m.in. w dwóch opracowaniach przekrojowych:

1) „Przegląd wdrażania polityki ochrony środowiska 2019. Sprawozdanie na temat państwa Polska” [Komisja Europejska, SWD(2019) 128 final]: „Wyłączenia w zakresie realizacji celów środowiskowych (...) nie są poparte wystarczającymi dowodami. Przykładowo **nie przedstawiono stosownych informacji**, aby można było stwierdzić, czy zwolnienia dotyczące nieproporcjonalnych kosztów i warunków naturalnych są uzasadnione”

2) sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wykonania ramowej dyrektywy wodnej (2000/60/WE) i dyrektywy powodziowej (2007/60/WE) „Drugie plany gospodarowania wodami w dorzeczu Pierwsze plany zarządzania ryzykiem powodziowym” [Komisja Europejska, COM(2019) 95 final] oraz związany z nim dokument „European Overview - River Basin Management Plans” [SWD(2019) 30 final] i dokument roboczy Służb Komisji: „Drugie plany gospodarowania wodami w dorzeczu – państwo członkowskie: Polska” [Komisja Europejska, SWD(2019) 53 final]: **w odniesieniu do zastosowania art. 4.4 i 4.5 RDW napisano tu m.in. o braku odpowiedniego uzasadnienia dla ustanawianych odstępstw** (w PGW nie podano wystarczająco szczegółowych informacji).” [K. Okrański]

„Wątpliwości wzbudza również sposób ustanowienia odstępstw w trybie art. 4 ust. 7 RDW dla przedsięwzięć zmieniających charakterystykę fizyczną wód [...]. W przywołanym wcześniej „Dokumencie Roboczym Służb Komisji” towarzyszącym dokumentowi pn. „Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wykonania ramowej dyrektywy wodnej (2000/60/WE) i dyrektywy powodziowej (2007/60/WE)” z 2019 r. wskazano, że Polska zgłosiła znaczną liczbę projektów spełniających wszystkie wymogi określone w art. 4 ust. 7 RDW, jednak **to, czy spełnione zostało to zalecenie, wymaga dalszej oceny**”. [K. Okrański]

„Warto odnotować, że **nie jest powszechnie i publicznie dostępny żaden dokument stanowiący dowód na to, że organy odpowiedzialne za opracowanie i przyjęcie PGW weryfikowały słuszność argumentacji** (odnoszącej się do przesłanek art. 4 ust. 7 RDW) przemawiającej za wpisaniem do PGW przedsięwzięć mogących spowodować pogorszenie stanu wód lub nieosiągnięcie celów środowiskowych.” [K. Okrański]

„[...] wiele z dotychczas przyznanych odstępstw zostało przyznanych niezgodnie z prawem, a przesłanki uzasadniające ich przyznanie nie zostały spełnione. Dotyczy to w szczególności odstępstwa przyznanych dla nowych inwestycji węglowych – kopalni węgla kamiennego i węgla brunatnego. [...] Państwa Członkowskie nie mogą zrealizować żadnej nowej inwestycji, która w sposób negatywny, niedozwolony przez dyrektywę, oddziaływałaby na stan wód i zachodziłaby konieczność udzielenia odstępstwa na podstawie art. 4 ust. 7 RDW, o ile inwestycja ta nie jest zrównoważoną formą działalności człowieka. [...] Kopalnie odkrywkowe węgla brunatnego czy kopalnie węgla kamiennego z całą pewnością nie są przykładem zrównoważonej formy działalności człowieka [...]. W Planach Gospodarowania Wodami przyjętych przez Polskę jest bardzo dużo odstępstw przyznanych dla takich inwestycji, co, w ocenie Fundacji, narusza art. 4 ust. 7 RDW. [...] Uzasadnienia tychże odstępstw są fasadowe i wskazują, że przy udzielaniu odstępstw nie uwzględniono wymogów prawnych dla przyznania odstępstw, jak i samego celu, dla którego wprowadzono Ramową Dyrektywę Wodną oraz jej wyjątkowego charakteru.” [Fundacja Frank Bold]

3. W PIPGW pominięto problem znaczących presji na wody, prowadzących do nieosiągnięcia celów dla jednolitych części wód, dla których nie ustanowiono derogacji.

Źródłem tych presji jest głównie działalność prowadzona w oparciu o pozwolenia wydane przed wejściem w życie w Polsce Ramowej Dyrektywy Wodnej i Planów Gospodarowania Wodami. **Dotyczy to m.in. pozwoleń wodnoprawnych wydanych dla odkrywek węgla brunatnego Turów (JCWPd 105), Drzewce (JCWPd 062), Józwin (JCWPd 062, 043), Szczerców (JCWPd 083), Bełchatów (JCWPd 083), Adamów (JCWPd 071).**

Cyt.: „Fundacja zwraca uwagę na problem funkcjonowania wielu podmiotów, w oparciu o wydane pozwolenia, których działalność uniemożliwia osiągnięcie założonych celów środowiskowych (przy braku derogacji z art. 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej). Fundacja wskazuje, iż, w jej ocenie, jest to problem systemowy, a podmioty te w sposób bezproblemowy prowadzą działalność, podczas gdy w świetle przepisów prawa, Ramowej Dyrektywy Wodnej i jej celu, ich działalność powinna zostać zmieniona, ograniczona lub zakończona.” [Fundacja Frank Bold]

„Przykładem takiego podmiotu może być Kopalnia Węgla Brunatnego w Turowie. Kopalnia ta funkcjonuje w oparciu o szereg pozwoleń wodnoprawnych. W związku ze swoją działalnością oddziałuje negatywnie na JCWP Nysa Łużycka od Miedzianki do Pliessnitz PLRW60001017431 i uniemożliwia osiągnięcie celów dla tej JCWP związanych ze znajdującym się na niej obszarem chronionym. Na terenie JCWP Nysa Łużycka od Miedzianki do Pliessnitz PLRW60001017431 znajduje się Przełomowa Dolina Nysy Łużyckiej PLH020066. W związku z tym

opisane dla tej JCWP cele środowiskowe to m.in. wykluczanie zamulania dna. Natomiast funkcjonowanie kopalni wiąże się ze zrzutem ścieków zawierających zawiesiny i powodujących zamulenie Nysy Łużyckiej. Dokumenty dotyczącego tego obszaru Natura 2000 [...] stwierdzają zły stan jednego z siedlisk będącego przedmiotem ochrony [...] (kod 3260) i sytuację taką wiąży bezpośrednio ze zrzutem wód kopalnianych.” [Fundacja Frank Bold]

„W związku z tym, jeżeli cel środowiskowy w Planie Gospodarowania Wodami został określony jako wykluczanie zamulania dna, a podmiotem odpowiedzialnym za zamulanie tego dna jest Kopalnia Węgla Brunatnego w Turowie, wówczas powinny zostać podjęte działania zmierzające do zmiany/ograniczenia/cofnięcia pozwolenia wodnoprawnego, tak aby osiągnąć cel wskazany w Planie Gospodarowania Wodami. Aktualny Plan Gospodarowania Wodami dla dorzecza Odry wskazuje, że cel środowiskowy dla JCWP Nysa Łużycka od Miedzianki do Pliessnitz zostanie osiągnięty do 2021 roku. W związku z tym już do tej pory powinny zostać podjęte niezbędne działania w kierunku zmiany sposobu oddziaływania KWB Turów na stan wód, a w szczególności działania nakierowane na pozwolenia wodnoprawnego tego podmiotu. Do chwili obecnej żadne działania w tym zakresie nie zostały podjęte.” [Fundacja Frank Bold]

„KWB Turów jest jednym z wielu przykładów podmiotów, które swoim negatywnym oddziaływaniem uniemożliwiają osiągnięcie celu środowiskowego, a w stosunku do których odpowiednie organy administracyjne nie podejmują żadnych działań mających na celu zmianę czy ograniczenie tego oddziaływania. W związku z powyższym Fundacja wskazuje na konieczność podjęcia niezbędnych działań, zakrojonych na systemową skalę, zmierzających do rewizji działalności podmiotów oddziaływujących na wody.” [Fundacja Frank Bold]

4. W PIPGW zbagatelizowano nieuzasadnione zwolnienia z opłat za usługi wodne dla sektora węglowego, które stanowią ukryte subsyduium dla węgla.

Wśród wybranych rodzajów działalności objętych odstępstwami od opłat za usługi wodne znalazła się działalność górnicza, a szczególnie wydobywanie węgla brunatnego i kamiennego – co jest kardynalnym błędem. **Branża odpowiedzialna za 36% poboru wód podziemnych w Polsce (wg projektu PPSS) została zwolniona z opłat za ten pobór (art. 268.2 ustawy Prawo wodne). To niedopuszczalne, aby przy obecnej wiedzy o niedoborach wody w Polsce kopalnie nie płaciły za wodę. Energię pochodzącą z węgla można zastąpić innymi źródłami, wody - nie.**

Górnictwo węgla kamiennego korzysta również ze zwolnienia z opłat za odprowadzanie wód zasolonych, gdy suma zawartości chlorków i siarczanów nie przekracza 500mg/l (art. 279) – a więc w dominującej liczbie przypadków.

Energetyka została zwolniona z opłat za pobór zwrotny wód na potrzeby chłodzenia bloków w (art. 270.5 i 272.4), a także za zrzut ścieków pochłodniczych, tj. wód ogrzanych do 26stC lub o 11stC względem temperatury na „wejściu” (art. 279 ustawy Prawo wodne). **Energetyka węglowa jest odpowiedzialna za większość (ok. 70% - na podst. GUS) poboru wód powierzchniowych w Polsce**, a zrzucające wody pochłodnicze stanowią – formalnie i faktycznie – ścieki, ponieważ są zmienione chemicznie, termicznie i biologicznie.

Jest to całkowite zaprzeczenie zasady zwrotu kosztów usług wodnych. Nie jest możliwe zapewnienie efektywnego wdrażania tej zasady, jeśli dominująca część usług wodnych jest ustawowo zwolniona z opłat.

Jednocześnie PIPGW porusza problem braku środków na inwestycje w sektorze gospodarki wodnej – ale nie przewiduje najbardziej oczywistego rozwiązania, jakim jest likwidacja zwolnień z opłat dla węgla. Np. dla odkrywki Turów (JCWPd 105), która jest najmniej wodochłonna z polskich odkrywek, na tonę wydobywanego węgla odpompowuje się 40 litrów wody na sekundę. Po przemnożeniu przez skalę czasową (godzinę, dzień, tydzień, miesiąc, rok) otrzymujemy kolosalne liczby.

Brak określenia ilościowego usług wodnych zwolnionych z opłat (wolumeny pobieranej wody i zrzucanych ścieków) nie pozwala na ocenę znaczenia tego zwolnienia dla problemu finansowania gospodarki wodnej. Nie wiadomo, jak wiele jest tych utraconych dochodów. Poza tym jest to **ukryte subsyduium dla sektora węglowego**, co stanowi naruszenie przepisów o pomocy publicznej oraz polityki klimatycznej UE.

Ponadto, opłaty za usługi wodne stanowią jeden ze środków służących poprawie stanu wód (ekologicznego, chemicznego i ilościowego) – a stosowanie dostępnych środków dla poprawy stanu

wód jest jednym z warunków koniecznych dla przyznania derogacji od celów dla wód. A więc **brak opłat oznacza brak możliwości zastosowania derogacji.**

Fundacja postuluje uchylenie zwolnień z opłat za pobór i zrzut wody do chłodzenia elektrowni węglowych, za pobór odwodnieniowy prowadzony przez kopalnie węgla brunatnego i kamiennego oraz za zrzut wody zasolonej pochodzącej z odwodnienia zakładów górniczych.

Poniżej zamieszczamy szczegółowe wyjaśnienie przygotowane przez Fundację Frank Bold.

Cyt.: „Fundacja wskazuje, iż w jej ocenie, kwestia zwrotu kosztów usług wodnych nie jest w dostateczny sposób uregulowana w prawie polskim. Podstawową zasadą prawa ochrony środowiska jest zasada zanieczyszczający płaci, zgodnie z którą podmiot, który odpowiada za zanieczyszczenie powinien za nie zapłacić. Dodatkowo w Unii Europejskiej w zakresie korzystania z usług wodnych obowiązuje zasada zwrotu kosztów tychże usług wodnych. W ocenie Fundacji polskie przepisy zawierają nieuzasadnione zwolnienia dla podmiotów korzystających z wód w bardzo znaczącym stopniu, co narusza w istotny sposób zasadę zanieczyszczający płaci i zasadę zwrotu kosztów za usługi wodne.

W związku z tym Fundacja wnosi o objęcie obowiązkiem opłaty następujących sytuacji:

- A. Odprowadzanie wód pochodzących z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni, jeżeli ich temperatura nie przekracza +26°C albo różnica między temperaturą wód pobranych i wprowadzanych do wód lub do ziemi pochodzących z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni jest mniejsza niż 11°C.

Elektrownie i elektrociepłownie pobierają znaczne ilości wody do chłodzenia. Pobór wód na potrzeby energetyki stanowi 87,6% całkowitego poboru wód w przemyśle. Elektrownie i elektrociepłownie ponoszą w takiej sytuacji opłatę za wodę pobraną wyłącznie bezzwrotnie. Opłata za pobór wód nie jest ponoszona za wodę, która zostanie zwrócona do rzeki z powrotem. Za zwróconą wodę z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni, nie jest również, co do zasady, ponoszona opłata za wprowadzenie tych wód (o ile ich temperatura nie przekracza 26°C lub różnica między wodami wprowadzonymi i wodami ciekłu do którego jest wprowadzona nie przekracza 11°C). Doprowadza to do sytuacji, w której elektrownie lub elektrociepłownie korzystają z wody, pobierają ją do celów chłodzenia, a następnie tą podgrzaną wodę zwracają do rzeki, całkowicie **bezpłatnie**. Należy podkreślić, iż taka możliwość jest całkowicie sprzeczna z zasadą zanieczyszczający płaci, jak i z zasadą zwrotu kosztów za usługi wodne. **Woda zwrócona przez elektrownie i elektrociepłownie jest nie identyczna czy równoważna wodzie pobranej.** Woda pochodząca z systemów chłodniczych elektrowni lub elektrociepłowni jest wodą o znacznie odmiennych parametrach od pozostałej wody znajdującej się w danym ciekłu wodnym:

- 1) **Temperatura:** przepisy dopuszczają bezpłatne zrzucenie wody do 26°C lub o różnicy mniejszej niż 11°C. Jednakże zauważyć należy, iż nawet zarzucenie wody o różnicy kilku stopni jest zanieczyszczeniem, mającym negatywny wpływ na ekosystem danego ciekłu do którego one trafiają, a zwłaszcza na organizmy wodne w nim występujące. Dopuszczalna maksymalna temperatura dla ryb karpiowatych na granicy zrzutu wody nie powinna przekraczać 28°C, a dla ryb łososiowatych 21,5°C. Równocześnie dopuszczalne różnice temperatur dla ryb karpiowatych wynoszą 3°C, a dla łososiowatych 1,5°C.
- 2) **Zanieczyszczenie biocydami:** wody chłodnicze zanieczyszczone są biocydami, substancjami stosowanym w zamkniętych i otwartych systemach chłodzenia, przeciwdziałającymi rozwojowi mikroorganizmów.
- 3) **Brak życia biologicznego:** wody chłodnicze pozbawione są życia biologicznego, naturalnie występującego w ciekach wodnych: brak jest ichtoplanktonu (ikra, larwy, narybek 0+), skorupiaków, mięczaków. Ryby o słabszych zdolnościach pływackich są zasysane i „przyklejane” do krat, zaś larwy i narybek przechodzą przez systemy zabezpieczające i dostają się do systemów chłodniczych, gdzie giną na skutek obrażeń mechanicznych. Jak wykazują prace naukowe, starty w populacji spowodowane przez elektrownie z otwartym systemem chłodzenia mogą być bardzo znaczne.

Uwzględniając powyższe należy stwierdzić, iż woda zwrócona przez elektrownie lub elektrociepłownie z systemu chłodzącego nie jest wodą o równoważnych parametrach, co woda znajdująca się w ciekłu wodnym, z którego została pobrana i do którego jest zwracana. Woda ta jest zanieczyszczona (termicznie, chemicznie), a dodatkowo jest całkowicie pozbawiona życia biologicznego. Co więcej, stopień jej zmiany, jest bardzo znaczny. Stąd też za zupełnie niezrozumiałą uznaje się brak opłaty za korzystanie wód w tym zakresie. **Fundacja wskazuje, iż elektrownie oraz elektrociepłownie powinny ponosić opłatę za korzystanie z wód w tym zakresie (albo za wodę pobraną również zwrotnie, albo za każdą odprowadzoną wodę z systemów chłodniczych).**

- B. pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych do celów wydobywania węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu) oraz do celów pozostałego górnictwa z ujęć wód podziemnych lub ujęć wód powierzchniowych, które **należą do systemów odwadniania zakładów górniczych.**

Aktualnie kopalnie węgla kamiennego i węgla brunatnego nie ponoszą opłat za odwodnienie kopalni. Jest to zdumiewające, z uwagi na fakt, iż odwodnienie kopalni, w szczególności kopalni węgla brunatnego, stanowi jedno z najbardziej dotkliwych oddziaływań na środowisko wodne. Odwadnianie kopalni węgla brunatnego prowadzi do powstania rozległych lejów depresji na sąsiadującym, nierzadko znacznym obszarze. Przykładowo w okolicy kopalni węgla brunatnego w Bełchatowie powstał lej depresji o powierzchni ok. 700 km². Na terenie leja depresji wysychają studnie lub obniża się w nich poziom wód, wysychają cieki wodne czy naturalne zbiorniki wodne, zwiększa się ryzyko wystąpienia suszy. W związku z tym oddziaływanie kopalni w tym zakresie jest bardzo znaczne i bardzo dotkliwe. Co więcej, Autorzy niniejszego dokumentu również w taki sposób ocenili sposób oddziaływania odwodnienia kopalni. Brak wody na obszarach objętych lejem depresji rodzi/będzie rodzić konieczność dostarczenia wody w inny sposób. W związku z tym, mając na uwadze zasadę zanieczyszczający płaci, i konieczność zwrotu kosztów usług wodnych, niezbędne jest wprowadzenie obowiązku opłaty przez kopalnie za wodę pobraną z ujęć, które należą do systemów odwadniania zakładów górniczych. W ten sposób podmioty odpowiedzialne za powstanie gigantycznych lejów depresji będą ponosić za nie finansową odpowiedzialność. Antycypując możliwe stanowiska przeciwne, należy podkreślić, że prowadzenie działalności w postaci wydobycia węgla kamiennego i węgla brunatnego nie jest niczym obowiązkiem, w aktualnej sytuacji faktycznej nie jest również niezbędne i konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego. Bezpieczeństwo energetyczne może zostać zapewnione poprzez rozwój innych źródeł energii, w tym odnawialnych źródeł energii. Energia elektryczna oparta na węglu kamiennym i węglu brunatnym nie jest energią najtańszą, m.in. właśnie dla tego, że jej cena nie uwzględnia kosztów ogromnych szkód wywołanych w środowisku naturalnym, a przez tym pośrednio w społeczeństwie, takich jak np. ogromne tereny objęte lejem depresji czy suszą. Gdyby prowadzący kopalnię obowiązany był pokryć wszystkie, albo przynajmniej większość kosztów środowiskowych związanych ze swoją działalnością, wówczas z całą pewnością energia ta nie zostałaby uznana za najtańsze źródło energii. Tym samym **Fundacja wzywa do zastosowania zasady zanieczyszczający płaci i zasady zwrotu kosztów usług wodnych i do wprowadzenia obowiązku opłaty za wody pobrane w ramach odwodnienia kopalni węgla brunatnego i kopalni węgla kamiennego.** Ewentualne problemy finansowe zakładów prowadzących te kopalnie nie powinny stanowić żadnego uzasadnienia to utrzymywania dalszego zwolnienia ich z tego obowiązku.

- C. Wprowadzanie do wód lub do ziemi - ścieków będących wodami zasolonymi, jeżeli wartość sumy chlorków i siarczanów (Cl+SO₄) w tych wodach nie przekracza 500 mg/l.

Jak wskazał K. Okrasiński: Zasadnym wydaje się poruszenie w PIPGW zagadnienia zwolnień z opłat za usługi wodne. Zgodnie z art. 279 ustawy Prawo wodne, zwolnione z opłat za usługi wodne jest wprowadzanie do wód lub do ziemi m.in.:

- wód pochodzących z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni, jeżeli ich temperatura nie przekracza +26°C albo różnica między temperaturą wód pobranych i wprowadzanych do wód lub do ziemi pochodzących z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni jest mniejsza niż 11°C;
- ścieków będących wodami zasolonymi, jeżeli wartość sumy chlorków i siarczanów (Cl+SO₄) w tych wodach nie przekracza 500 mg/l.

Powyższa regulacja oznacza, że większe obciążenie finansowe z tytułu odprowadzenia zanieczyszczeń do środowiska może ponosić niewielka oczyszczalnia ścieków, a mniejsze koszty będą nałożone na odprowadzanie o wiele większych ilości wód z obiegów chłodzących, które mogą generować nieporównywalnie większe skutki w środowisku (nie tylko wskutek oddziaływań termicznych).” [Fundacja Frank Bold]

5. Ponadto Fundacja załącza, jako integralną część uwag w ramach konsultacji, zestaw wspólnych żądań europejskich organizacji pozarządowych, dotyczących konsultacji IPGW.

UWAGI SZCZEGÓŁOWE DO PROJEKTU PIPGW:

Metodologia

6. W dokumencie całkowicie brak metodologii.

Brak zasad (obowiązujących prawnie lub przyjętych na potrzeby opracowania) prowadzenia przeglądu i klasyfikacji istotnych problemów. Brak źródeł danych do przeglądu (przywołano tylko zewnętrzne, często zagraniczne, źródła literaturowe). Nie wiadomo, na czym jest on oparty i jak autorzy doszli do takich a nie innych zapisów i wniosków. Nie jest jasny algorytm przyznawania ocen (stopnia istotności) problemów - wydaje się on bardzo uznaniowy i nielogiczny. Bazując na projekcie PIPGW można dojść

do wniosku, że dane pochodzą z kilku nieaktualnych opracowań i przypadkowych stron www, a ocena problemów jest wyłącznie subiektywną opinią autorów.

Cyt.: „Istotność problemów (nie tylko w odniesieniu do ochrony jakościowej, ale i dla pozostałych komponentów PIPGW) oszacowano w oparciu o **subiektywną i niesparametryzowaną ocenę** (tzn. kryteriów oceny nie przedstawiono w PIPGW). Kategoryzacji tej **nie powiązano ze „sprawczością”** [...], w wyniku której byłaby możliwość nadania odpowiedniego priorytetu tym zagadnieniom, na który można mieć wpływ. [...] **inne podejście do priorytetyzacji mogłoby doprowadzić do zupełnie innych wyników.**” [K. Okrański]

„nie wyjaśniono, **dlaczego presję pn. „Pobór wód oraz odwodnienia obszarów górniczych” uznano jednak za „istotną” (w dorzeczu Odry i Wisły) a nie „bardzo istotną”** – podczas gdy problematyka ta powoduje znaczne niekorzystne przeobrażenia środowiska, bardzo istotne ze względu na wysoki poziom trudności w rozwiązaniu problemu (i ze względu na skutki wyrażające się w pogorszeniu stanu wielu komponentów środowiska) – któremu należy nadać najwyższy priorytet; nawet jeśli to zagrożenie dotyczy tylko jednego regionu wodnego, to wydaje się że jest to wystarczająca przesłanka do takiej oceny;[...]” [K. Okrański]

„W rezultacie **odpowiedzialnością za emisje zanieczyszczeń do wód obarczono w PIPGW głównie depozycję atmosferyczną** (ją bowiem uznano za problem „bardzo istotny”). Takie podejście w konsekwencji może prowadzić do tego, że działaniom z zakresu ograniczania emisji z rolnictwa, przemysłu i sektora komunalnego nada się nieadekwatnie niższy priorytet.”¹ [K. Okrański]

7. Brak jakościowego i przestrzennego przedstawienia problemów w PIPGW.

Brak danych liczbowych i statystycznych obrazujących skalę problemów. Zastosowane mapki prezentują wyłącznie liczbę stwierdzonych problemów lub przyznanych derogacji z danej kategorii, w danym dorzeczu – co nic nie wnosi i w żaden sposób nie oddaje wagi problemów.

8. Brak przypisania do problemów konkretnych presji antropogenicznych.

Presje musiały być stwierdzone w opracowaniu „Identyfikacja presji w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy” (które zgodnie z dokumentacją przetargu PGW WP z dn. 12.06.2019 (nr zamówienia KZGW/KZP-155/2019) powinno stanowić podstawowe źródło przy sporządzaniu PIPGW).

Cyt.: „W PIPGW **odnotowano problem wód chłodniczych** i wód pochodzących z obiegów chłodzących, jednak **nie powiązano go z presją**. Jest to zagadnienie istotne, bowiem **źródłem emisji wód chłodniczych i z obiegów chłodzących są przede wszystkim elektrownie oparte o wykorzystanie węgla kamiennego i fakt tego typu presji powinien być wyraźnie odnotowany w polityce sektorowej**. Skoro przy emisji biogenów jasno wskazano dominujące źródło presji, to analogiczne podejście mogłoby zostać zastosowane również tutaj.” [K. Okrański]

Cyt.: „W PIPGW **odnotowano, że „w obszarach eksploatacji złóż kopalin (kopalni podziemnych i powierzchniowych) w wyniku odwodnień zaburzeniu uległy stosunki wodne, powstały leje depresji negatywnie wpływające na stan wód podziemnych i powierzchniowych często w promieniu wielu kilometrów”**. Wskazano też na ograniczenie odnawialności zasobów wód podziemnych oraz zaburzenia warunków obiegu wody oraz zasygnalizowano aspekt ascencji i ingresji wód słonych, powodujących zmianę jakości wód w użytkowych poziomach wodonośnych. W odniesieniu do dorzecza Odry i Wisły **zasygnalizowano problematykę intensywnego poboru odwodnieniowego**. Podobnie jak w poprzednim punkcie, tak i tu **nie wskazano powiązania tego zagadnienia z presją**, tzn. nie wskazano że **głównym źródłem problemów z odwodnieniem i zaburzeniem obiegu wody jest górnictwo węgla kamiennego i brunatnego.**” [K. Okrański]

9. Zbyt mały poziom szczegółowości opracowania.

Największe 2 dorzecza (Odry i Wisły) obejmują niemal cały obszar Polski, a oddziaływania i problemy występujące w ich granicach są bardzo zróżnicowane geograficznie. Minimalny poziom szczegółowości, który umożliwiłby racjonalne planowanie działań w oparciu o PIPGW, to „obszar bilansowy” dla wód podziemnych oraz „zlewnia” dla wód powierzchniowych.

Klasyfikacja istotnych problemów w skali całego dorzecza, zamiast w skali zlewni lub indywidualnych JCW, doprowadzi do nadania wyższego priorytetu problemom występującym powszechnie w całym dorzeczu, nawet jeśli lokalnie inne problemy są ważniejsze i to one wymagają działań w pierwszej kolejności.

¹ Opinia na temat projektu „Przeglądu istotnych problemów gospodarki wodnej dla obszarów dorzeczy”, Krzysztof Okrański, <https://blog.frankbold.pl/konsultacje-woda>

Np. zwiększanie pojemności retencyjnej zlewni ma sens w skali dorzecza, ale we wschodniej Wielkopolsce (JCWPd 062, 071, 047, 043) mija się z celem, gdyż zlewnia ma pojemność, ale nie ma wody! Więc w tym przypadku w pierwszej kolejności należy ograniczyć marnowanie zasobów wodnych (za które odpowiada górnictwo) i wykorzystać istniejącą pojemność retencyjną do zmagazynowania zaoszczędzonej wody, a dopiero w drugiej kolejności myśleć o zwiększeniu pojemności retencyjnej. Innym przykładem są zanieczyszczenia ze źródeł punktowych, np. zrzuty ścieków przemysłowych, wód kopalnianych lub wód pochlodniczych, zwłaszcza koncentrujące się w rejonach przemysłowych takich jak GOP (JCWPd 111, 112, 128, 129, 130, 142, 143, 144, 145, 146, 155, 156, 157). W skali całego dorzecza Odry ten problem może być uznany za średnio istotny, ale w skali Górnego Śląska jest to bardzo istotny problem, który negatywnie wpływa na jakość środowiska i zdrowie milionów ludzi i jego rozwiązanie powinno stanowić priorytet w zlewniach na terenie Górnego Śląska.

10. Właściwy poziom szczegółowości jest najprawdopodobniej zastosowany w **opracowaniach, które nie zostały publicznie udostępnione**:

- „Identyfikacja presji w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy”,
- „Analiza znaczących oddziaływań antropogenicznych”.

Opracowania te – a w szczególności „Identyfikacja presji...” - **powinny stanowić element trwających konsultacji**, ponieważ to w nich zapisane są najważniejsze z punktu widzenia mieszkańców Polski presje na wody.

11. Konieczne jest dodanie rozdziału **DEFINICJE**

oraz ujęcie w nim specyficznych terminów stosowanych w PIPGW wraz z informacją o ich podstawie prawnej bądź naukowej, m.in.:

- Przepływy środowiskowe (korytowy i pozakorytowy), Przepływ nienaruszalny
- Zasoby dyspozycyjne, Zasoby odnawialne, Zasoby gwarantowane
- Pobór wód (jakie rodzaje poboru obejmuje ta kategoria, a jakich nie), Pobór odwodnieniowy, Pobór zwrotny, Pobór bezzwrotny, Pobór dopuszczalny
- Stopień wykorzystania wód podziemnych i/lub powierzchniowych (jakie rodzaje poboru są wliczone jako wykorzystanie wód, w stosunku do jakiego rodzaju zasobów obliczany jest stopień wykorzystania)
- Ścieki (w kontekście wód odwodnieniowych – czystych i brudnych, oraz wód podgrzanych przez elektrownie)
- Przemysł (jakie gałęzie przemysłu obejmuje ta kategoria lub jakich nie obejmuje – np. czy obejmuje górnictwo)
- Pojemność retencyjna, Potencjał retencyjny
- Niski stan elementów biologicznych wrażliwych na eutrofizację (czy oznacza on niską zawartość / liczebność tych elementów w JCW, czy ich niezadowolający/zły stan?)
- Zlewnia, Dorzecze, Region wodny, Zarząd zlewni, Obszar bilansowy
- Energetyka tradycyjna, energetyka konwencjonalna, energetyka węglowa

Konieczne jest **ujednolicenie stosowanego nazewnictwa i konsekwencja w stosowaniu ww. terminów** w opisach problemów, przy ocenie istotności problemów oraz przy podawaniu **danych liczbowych i statystycznych**.

12. Kategorie problemów czy rodzajów oddziaływań są grupowane częściowo niezasadnie i niepoprawnie, co prowadzi do **zafałszowań przedstawianych danych**.

Np. zbiorcza kategoria „pozostałe” obejmująca 3 bardzo odmienne typy presji, dla których przyznano derogacje z art. 4.7. Pozostałe rodzaje presji z derogacjami 4.7 zostały przedstawione indywidualnie, mimo większych podobieństw między nimi i mniejszej liczebności grup. Nie ma uzasadnienia dla umieszczenia w jednej zbiorczej kategorii presji górniczych i presji związanych (w bliżej nie wyjaśniony sposób) ze zwiększaniem naturalnej retencji.

„Ścieki przemysłowe”, które stanowią bardzo różnorodną grupę, powinny zostać rozbite na podkategorie umożliwiające racjonalną analizę i ocenę istotności powodowanych przez nie problemów.

Cyt.: „[...] zbiorczo skategoryzowano wszystko instalacje przemysłowe [...]. Fundacja wskazuje, iż taki sposób określenia problemów jest nieefektywny i bardzo pobieżny. Określenie problemów gospodarki wodnej dla dorzeczy ma służyć ustaleniu, które z nich są istotne i jakie można zastosować działania naprawcze względem nich. [...] różne instalacje przemysłowe i gałęzi przemysłu oddziałują na stan wód w różny sposób i w różnym stopniu. [...] zasadne jest dokonanie bardziej szczegółowej analiza w tym zakresie, wprowadzenie bardziej szczegółowych kategorii ścieków przemysłowych, dokonanie oceny oddziaływania każdej z tych kategorii ścieków osobno.”² [Fundacja Frank Bold]

Ponadto elementy (kategorie, oddziaływania, presje, gałęzie przemysłu itp.) powinny być grupowane i nazywane według najmniejszego „wspólnego mianownika” tj. zgodnie z najbardziej szczegółową cechą wspólną dla całej grupy. Np. stosowanie nieprecyzyjnego i mało popularnego terminu „energetyka tradycyjna” nie jest zasadne, gdy w grupie znajdują się wyłącznie elektrownie węglowe. Wówczas właściwą nazwą jest „energetyka węglowa”.

13. W dokumencie **nie poddano ocenie nowej ustawy Prawo wodne**, która obowiązuje od 2017r i ma obowiązywać w okresie III cyklu planowania. Zamiast tego oceniono poprzednie, już nieobowiązujące Prawo wodne. Takie podejście jest nieuzasadnione i nic nie wnosi do PIPGW. Wyższość nowej ustawy Prawo wodne nad poprzednim Prawem wodnym nie ma obecnie żadnego znaczenia.

Wyżej opisane braki w podejściu metodologicznym sprawiają, że istotne problemy są w dokumencie bagatelizowane lub tuszowane, a oceny istotności są często niewłaściwe.

Wstęp

14. Nie wyjaśniono, jak PIPGW ma się do ustalania celów środowiskowych dla JCW. Czy cele będą ustalane na podstawie PIPGW? Czy na podstawie dokumentu „Identyfikacja presji w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy”, albo „Analiza znaczących oddziaływań antropogenicznych”? Czy na podstawie innych dokumentów?

Jakość wód powierzchniowych i podziemnych (Str. 13)

15. „Raport Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska z roku 2018 wskazuje, że w grupie trzech najbardziej znaczących presji [...]”

Powoływanie się na raport EEA jest nieuzasadnione. Raport EEA uśrednia presje dla wszystkich krajów UE. Należy odnieść się do krajowych danych źródłowych, które mogą odbiegać od średniej dla UE.

16. „[...] substancje biogenne lub **biologiczne elementy klasyfikacji stanu ekologicznego lub potencjału ekologicznego, wrażliwe na ten typ presji, były głównymi czynnikami powodującymi ocenę poniżej dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych.**”

*„Obniżenie stanu lub potencjału ekologicznego wód powierzchniowych wynika nie tylko z przekroczonych norm, ale w przypadku rzek także **szerokiego zakresu monitoringu parametrów**”*

fizyczno-chemicznych wody, co w połączeniu z zasadą one out all out zwiększa prawdopodobieństwo niższej klasyfikacji.”

Przywoływanie biologicznych wskaźników stanu wód oraz szerokiego zakresu monitoringu w roli czynników odpowiedzialnych za pogorszenie stanu wód to błąd merytoryczny, prowadzący do wypaczenia idei RDW w tym dokumencie. Celem PIPGW jest analiza i ocena problemów w ochronie wód, a nie problemów w utrzymaniu korzystnych wizerunkowo statusów wód w tabelach.

Czynnikami powodującymi obniżenie oceny stanu lub potencjału ekologicznego wód są i mogą być wyłącznie negatywne oddziaływania (presje) na wody, a wśród nich przekroczone normy emisji substancji niebezpiecznych.

Stan ilościowy wód powierzchniowych i podziemnych (str. 15)

17. *„Zbyt duże wykorzystanie zasobów wodnych w stosunku do rzeczywistych możliwości jakie posiada dany region wodny, zwłaszcza w okresie suszy, **powodować mogą** negatywne skutki środowiskowe i społeczne.” (str. 15)*

Powodują, a nie mogą powodować. Zjawisko to występuje od wielu lat w subregionach górniczych objętych intensywnymi odwodnieniami (np. Wielkopolska Wschodnia (JCWPd 062, 071, 047, 043), rejon Bełchatowa (JCWPd 083)), a obecnie nasila się w związku z trwającą suszą oraz zmianami wielkości i typu opadów.

2 OBSZARY PROBLEMOWE W SKALI OGÓLNOKRAJOWEJ

2.1 Ochrona jakościowa wód powierzchniowych i podziemnych

18. Nie poddano wystarczającej analizie problemu braku ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych i ujęć wód podziemnych. W sytuacji rosnącego zagrożenia suszą zapewnienie właściwej ochrony GZWP oraz ujęć wód dla celów komunalnych jest niezwykle ważne, a jak z pewnością Autorzy PIPGW wiedzą, istnieją w tym zakresie poważne braki.

*Cyt.: „PIPGW [...] nie odnosi się wystarczająco do istotnego problemu, jakim jest **brak należytego poziomu ochrony głównych zbiorników wód podziemnych**. Opracowane w poprzednich latach dokumentacje hydrogeologiczne dla głównych zbiorników wód podziemnych często wskazywały na konieczność utworzenia obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych. [...] Wykonano szereg prac analitycznych omawiających koszty i korzyści ustanowienia tych form ochrony wód. Jak dotąd nie ustanowiono jednak takich obszarów, w wyniku czego [...] utrwała zagrożenie dla strategicznych zasobów wód podziemnych. [...] Podobnie istotnym problemem jest **niski poziom ochrony ujęć wód powierzchniowych i podziemnych**.” [K. Okrański]*

2.1.1 Wpływ emisji z obszarów rolnych na stan wód (str. 17)

19. *„Jednym z warunków osiągnięcia dobrego stanu wód jest eliminacja lub ograniczenie emisji najbardziej niebezpiecznych substancji, w tym grupę **priorytetowych substancji niebezpiecznych, które powinny zostać całkowicie wyeliminowane ze środowiska**, ze względu na wysoce toksyczne właściwości, podatność na bioakumulację oraz trwałość.” (str. 17)*

Całkowita eliminacja priorytetowych substancji niebezpiecznych ze środowiska to szczytny cel, jednak wg RDW jest to cel długofalowy, a obecnie UE skupia się na **eliminacji emisji** tych substancji do środowiska (limit 20 lat od wprowadzenia danej substancji na listę priorytetowych substancji niebezpiecznych). Eliminacja emisji substancji priorytetowych ze źródeł antropogenicznych, w przeciwieństwie do całkowitej eliminacji tych substancji ze środowiska, **jest technicznie wykonalna w okresie III cyklu planowania**.

2.1.4 Wpływ emisji przemysłowych na stan wód (str. 25)

20. Nie uwzględniono w analizie zanieczyszczeń pochodzących z działalności górniczej, a jest to jedno z głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych. Bazując na PIPGW nie można

z całą pewnością stwierdzić, czy ścieki górnicze (głównie z odwodnienia) w ogóle zostały ujęte w łącznej puli ścieków przemysłowych. Należy uzupełnić ten brak.

Cyt.: „Jednym z najistotniejszych emitentów zanieczyszczeń do wód powierzchniowych jest górnictwo. Kopalnie węgla kamiennego Górnośląskiego Zagłębia Węglowego odprowadzają ponadnormatywne ilości soli (siarczanów i chlorków), którymi degradują stan chemiczny wód Odry i Wisły wiele kilometrów poniżej kopalń tego zagłębia. Ponadto, niektóre kopalnie węgla brunatnego (na przykład Tomisławice, Józwin IIB) są emitentami metali ciężkich, takich jak rtęć, ołów, kadm, arsen do wód powierzchniowych. Ponadto, emisje metali ciężkich oraz soli wiążą się z przeróbką kopalin.”³ [S. Kraśnicki]

21. Nie poddano ocenie skali oddziaływań elektrowni węglowych oraz odprowadzanych przez nie ścieków pochłodniczych, a jest to dominujący rodzaj ścieków zgodnie z PIPGW.

„[...] ścieki o niskich stężeniach zanieczyszczeń takie jak wody chłodnicze [...]” oraz „największą część zajmują wody chłodnicze i pochodzące z obiegów chłodzących, stanowiące około 85-90% ścieków przemysłowych ogółem” (str. 25)

Ww. stwierdzenia domyślnie potraktowano jako dowód na znikomość oddziaływań ww. ścieków. Zignorowano fakt, że po przemnożeniu nawet niskich poziomów zanieczyszczeń (w tym wypadku głównie zanieczyszczenia termicznego, wyjąłowania wody, zawartości substancji biobójczych) przez objętość odprowadzanych wód pochłodniczych otrzymuje się bardzo istotne ładunki tych zanieczyszczeń i bardzo istotne negatywne oddziaływania na środowisko wodne. Fundacja sugeruje przeprowadzenie gruntownej analizy tego problemu, oddzielnie od pozostałych kategorii ścieków przemysłowych.

Cyt.: „[...] w szczególności osobna kategoria ścieków powinna dotyczyć ścieków z elektrowni. Ścieki te stanowią 84% wszystkich odprowadzanych ścieków przemysłowych. Z uwagi na ich znaczny udział procentowy w całym wolumenie ścieków, wskazane jest dokonanie indywidualnej oceny ich wpływ na stan wód i przedstawienie konkretnych działań naprawczych, które będą zmierzać do ograniczenia ich negatywnego wpływu na stan wód.” [Fundacja Frank Bold]

3.2 Dorzecze Odry

3.2.1 Ochrona jakościowa wód powierzchniowych i podziemnych (str. 72)

22. W opisie regionu wodnego Środkowej Odry pominięto oddziaływania z wydobycia, transportu i spalania węgla brunatnego w kopalni i elektrowni Turów (JCWPd 105), pomimo szczegółowego przywołania innych ośrodków przemysłowych. Konieczne jest uzupełnienie, ponieważ kompleks Turów jest źródłem emisji m.in. metali ciężkich, związków siarki i pyłów do atmosfery.

23. Problem: depozycja atmosferyczna „Przekroczenie wartości granicznych [...] spowodowane spalaniem paliw kopalnych”(kilkukrotnie na str. 72 dla dorzecza Odry oraz wielokrotnie dla innych dorzeczy)

Należy doprecyzować o jakim spalaniu mowa – w elektrowniach i elektrociepłowniach, czy w domowych piecach (niska emisja), czy inne, oraz uzupełnić, o spalanie w których konkretnie ośrodkach przemysłowych / kompleksach energetycznych chodzi.

24. Problem: ścieki bytowe – bardzo istotny (str. 73), Problem: Ścieki przemysłowe – istotny (str.74)

Nie jest jasne, dlaczego problemowi ścieków bytowych nadano wyższy priorytet niż ściekom przemysłowym. Ścieki przemysłowe powodują przekroczenia norm w większości JCWP, podczas gdy ścieki bytowe – „w dużej części JCWP”. Ponadto ścieki przemysłowe stanowią 85% ścieków w skali Polski. Konieczne jest wyjaśnienie i uargumentowanie tych ocen oraz podanie danych liczbowych / procentowych dotyczących skali przekroczeń wartości granicznych zanieczyszczeń (w ilu JCWP odnotowano przekroczenia danego typu oraz jaki jest poziom tych przekroczeń).

³ Uwagi do dokumentu pt. Istotne problemy gospodarki wodnej, dr Sylwester Kraśnicki, <https://blog.frankbold.pl/konsultacje-woda>

25. *Problem: Ścieki przemysłowe – „Odprowadzanie wód zasolonych, które w niektórych regionach powodowało przekroczenia wskaźników zasolenia w JCWP.” (str. 74)*

Konieczne jest dookreślenie, z jakiego rodzaju działalności przemysłowej pochodzą wody zasolone. Zgodnie z wiedzą Fundacji jest to głównie górnictwo, które przy omawianiu poboru wód nie było zaliczane do przemysłu, a odprowadzana zasolona woda pochodzi z odwodnień, które przy omawianiu poborów nie były traktowane jako pobór wód. Niezbędne jest uspoźnienie dokumentu i konsekwentne stosowanie terminologii i kategorii problemów / oddziaływań / rodzajów działalności.

26. *„Region wodny Środkowej Odry: [...] Prawdopodobny wpływ na niespełnianie norm z zakresie pH wód.” (str. 74)*

Niezbędne jest szersze wyjaśnienie tego problemu.

2.2 Zmiany morfologiczne wód powierzchniowych

2.2.1 Wpływ zmian hydromorfologicznych na stan wód (str. 27)

27. *„Wyróżnione na potrzeby parametryzacji podstawowe kategorie przedsięwzięć obejmują 6 rodzajów inwestycji, z których w zapisach aPGW występowało 5 [...] Ponadto w aPGW wskazano takie kategorie inwestycji jak: związane z wydobyciem kopalin, dotyczące poborów wód oraz działań renaturyzacyjnych.” (str. 27)*

*„6) Pozostałe - wg aPGW 59 JCWP rzecznych [...] Powiązane głównie z wydobyciem kopalin (53 JCWP), ponadto dotyczące zrzutów wód (2 JCWP) oraz działań renaturyzacyjnych (4 JCWP). [...] Ponieważ żadna w tych inwestycji nie została wskazana przez Zamawiającego jako realizowana lub przewidziana w najbliższym czasie do realizacji – wyłączono je z dalszej analizy i **zgrupowano w kategorii „pozostałe”.**” (str. 35)*

Brak wystarczającego powodu, dla którego 3 kategorie wymienione w aPGW nie zostały zastosowane w PIPGW. **Zgrupowanie oddziaływań związanych z wydobyciem kopalin oraz z poborem i zrzutem wód w jednej kategorii z renaturyzacją** jest poważnym błędem i przekłamaniem. Ich efekty są skrajnie odmienne, a istotność problemów nieporównywalna.

Należy zauważyć, że w sztucznie utworzonej w PIPGW kategorii „pozostałe” znajduje się 59 derogacji z art. 4.7 – **w tym 53 dotyczące górnictwa**, a więc unikanie nazywania oddziaływań górniczych ich właściwą nazwą można uznać za próbę ich ukrycia lub zbagatelizowania.

28. *„Ponieważ żadna w tych inwestycji nie została wskazana przez Zamawiającego jako realizowana lub przewidziana w najbliższym czasie do realizacji – **wyłączono je z dalszej analizy** [...]. Potencjalnie istotne oddziaływanie mogłyby mieć w tej grupie prace związane z dostosowaniem koryt rzecznych do wymagań związanych z wydobyciem kopalin, odprowadzaniem wód kopalnianych itp., jednak **prac tych nie przewidziano do realizacji w bliższej perspektywie obejmującej kolejny cykl planistyczny**, stąd uznano je za mało znaczące.” (str. 35)*

Nie jest to prawda. Prace związane z wydobyciem kopalin są realizowane lub przewidziane w perspektywie obejmującej kolejny cykl planistyczny, nawet jeśli zamawiający ich nie wskazał, lub jeśli w II cyklu nie przewidziano dla nich derogacji. Nie jest jasne, dlaczego analiza w ramach PIPGW miałyby obejmować tylko oddziaływania wynikające z „inwestycji wskazanych przez zamawiającego jako realizowane lub przewidziane w najbliższym czasie do realizacji”, a nie oddziaływania wszystkich faktycznie trwających lub planowanych inwestycji – w tym takich, które zostały wymienione w aPGW z 2016r oraz w strategiach i programach rządowych.

Istnieje cały szereg kopalń planowanych w okresie obowiązywania III cyklu, dla których toczą się postępowania OoŚ lub koncesyjne. Np. kontynuacja wydobycia węgla w kopalni Turów (JCWPd 105), budowa kopalni Złoczew (JCWPd 082, 083). Dla budowy kopalni Ościśtowo (JCWPd 062, 043) Piaski (JCWPd 071), Dęby Szlacheckie (JCWPd 062, 047) czy rozbudowy odkrywki Tomisławice (JCWPd 062, 047) derogacje są wpisane w zał. 3 do aPGW w dorzeczu Odry z 2016r. Przeanalizowanie problemów dla gospodarki wodnej związanych z tymi planami inwestycyjnymi jest konieczne w ramach PIPGW.

Potencjalne i istniejące zmiany hydromorfologii wód związane z wydobyciem kopalin stanowią bardzo istotne problemy – są to m.in:

- trwała likwidacja lub zmiana przebiegu koryt rzecznych (przesuwanie całych cieków wodnych poza obszar odkrywki), skutkujące całkowitą utratą ich naturalności i funkcji ekosystemowych,
- przebudowa koryt cieków otaczających odkrywkę i zwałowisko w celu zmiany ich funkcji na rowy odprowadzające wodę (często brudną, spągową – czyli ściek),
- zwiększona erozja denną na skutek intensywnego zrzutu wód kopalnianych (prowadząca do pogłębiania dna cieku, niszczenia siedlisk dennych, obniżania poziomu wód gruntowych w otoczeniu cieku).

Warto zaznaczyć, że zgodnie z informacjami na stronie www.apgw.gov.pl derogacje dla inwestycji wymienionych w aPGW z 2016r mają zostać niemal automatycznie przepisane do IIaPGW – a więc nadal będą stanowić problem w gospodarce wodnej i nadal konieczna jest analiza i rozwiązania dla tego problemu.

29. *Problem: Skala zastosowania derogacji z art. 4.7 RDW w związku z brakiem możliwości osiągnięcia celów środowiskowych (odnośnie **przedsięwzięć realizowanych w obecnym cyklu planistycznym**). (dorzecze Wisły str. 63, dorzecze Odry str. 76)*

Ograniczenie analizy do przedsięwzięć realizowanych w obecnym cyklu (bez uwzględnienia przedsięwzięć planowanych do realizacji lub opóźnionych) jest nieuzasadnione.

2.3 Ochrona stanu ilościowego wód powierzchniowych i podziemnych

2.3.1 Wpływ zmian klimatu na stan wód oraz ochrona przed suszą (str. 39)

30. *„Prognozowany wzrost temperatur dla całego obszaru Polski oraz zmiana charakteru i wielkości rocznych sum opadów dla poszczególnych regionów, stanowi poważne ryzyko wystąpienia suszy, której skutki będą potęgowane niskim potencjałem retencyjnym zlewni.[...]” (str. 39)*

W tym akapicie całkowicie pominięto nadmierny pobór wód w związku z działalnością górniczą, który doprowadził do wytworzenia wielkoobszarowych, regionalnych lejów depresji i deficytów wód podziemnych we wschodniej Wielkopolsce i na pograniczu Kujaw (JCWPd 062, 071, 047, 043), w Łódzkiem (JCWPd 083), na Górnym Śląsku (JCWPd 111, 112, 128, 129, 130, 142, 143, 144, 145, 146, 155, 156, 157) i w rejonie turoszowskim (JCWPd 105), a w konsekwencji do skrajnego spadku potencjału retencyjnego m.in. zlewni górnej Noteci. Ww. dane nie obejmują JCWPd, na których obszarze planowane jest rozpoczęcia działalności wydobywczej w kolejnych latach – w tym np. planowanej odkrywki Złoczew (JCWPd 082, 083), która ze względu na docelową głębokość wyrobiska ponad 300 m może wywrzeć bardzo istotny negatywny wpływ na dużą część regionu wodnego Warty, a nawet dorzecza Odry. Należy koniecznie uzupełnić ten brak i włączyć odwodnienia górnicze do dalszych analiz w tym rozdziale.

Cyt.: „kwestia ochrony przed suszą potraktowana została w sposób bardzo pobieżny i ogólny. Brak w tej części jest jakiegokolwiek nawiązania do istotnego problemu przyczyniającego się pośrednio do zmian klimatu i pogłębiającego negatywne skutki suszy, tj. do kopalni odkrywkowych węgla brunatnego oraz kopalni węgla kamiennego. Funkcjonowanie kopalni odkrywkowych węgla brunatnego powoduje powstanie lejów depresji na znacznych rozmiarach i pogłębia negatywne skutki suszy. [...] Pogłębianie negatywnych skutków suszy przez kopalnie węglowe powinno być w należyty sposób odzwierciedlone w konsultowanym dokumencie, albowiem ochrona przed suszą powinna obejmować właśnie m.in. ograniczanie działań zwiększających jej negatywne skutki [...]. Może to nastąpić m.in. dzięki sukcesywnemu zamykaniu kopalni węgla kamiennego i węgla brunatnego.” [Fundacja Frank Bold]

„[...] Fundacja podkreśla, że w aktualnej sytuacji faktycznej prowadzenie kopalni węgla brunatnego i kamiennego nie jest niezbędne i konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju. [...] Energia elektryczna oparta na węglu kamiennym i węglu brunatnym nie jest energią najtańszą, m.in. właśnie dlatego, że jej cena nie uwzględnia kosztów ogromnych szkód wywołanych w środowisku naturalnym, a przez to pośrednio w społeczeństwie, takich jak np. ogromne tereny objęte lejem depresji czy suszą. Gdyby prowadzący kopalnię

obowiązany był pokryć wszystkie, albo przynajmniej większość kosztów środowiskowych związanych ze swoją działalnością, wówczas z całą pewnością energia ta nie zostałaby uznana za najtańsze źródło energii.” [Fundacja Frank Bold]

31. *„Konsekwencją suszy rolniczej jest rosnące zapotrzebowanie na wodę wykorzystywaną do nawadniania upraw. Analizie poddane zostały kwestie podatności poszczególnych obszarów na susze wraz z rozpoznaniem działań mających na celu ograniczenie jej skutków.” (str. 40)*

W rejonach odwodnień górniczych i regionalnych lejów depresji woda podziemna do nawadniania upraw jest bardzo trudno dostępna, lub niedostępna. Z uwagi na zmniejszenie sum opadów (np. w Wielkopolsce), zasoby wodne nie są uzupełniane. Jednocześnie brak możliwości retencjonowania wody na powierzchni, ponieważ przesiąka ona w głąb ziemi do warstw osuszonych przez system odwodnień, a stamtąd jest odpompowywana przez zakłady górnicze do rzek i bezpowrotnie znika z regionu. Należy koniecznie uwzględnić ten problem w analizach podatności poszczególnych obszarów na skutki suszy.

32. *„Istotne problemy warunkowane małymi zasobami wodnymi w Polsce:[...] Efektem [...] problemy z chłodzeniem konwencjonalnych elektrowni węglowych (brak wody, wysoka temperatura wody), przez co ich praca może być wstrzymywana lub zmniejszona.” (str. 41)*

Pominięto problem negatywnego oddziaływania wód pochłodniczych z elektrowni na środowisko wodne. Im wyższa temperatura powietrza i im mniejsze zasoby wód powierzchniowych, tym silniejsze jest to oddziaływanie. Elektrownie mogą zgodnie z prawem podgrzewać wodę nawet o 11stC, lub do 26stC, bez żadnych opłat. Odprowadzanie wody o temperaturze powyżej 26stC (a nawet powyżej 35stC) jest odpłatne, ale możliwe. Jeśli tak podgrzana woda stanowi istotną lub dominującą część przepływu w rzece, to prowadzi to do drastycznych zmian w środowisku, masowych śnięć ryb i degradacji ekosystemów wodnych.

2.3.2 Wpływ nadmiernego poboru wód powierzchniowych i podziemnych na ich stan (str. 42)

33. **Fundacja wnosi o wydzielenie osobnego rozdziału dot. poboru odwodnieniowego prowadzonego w ramach działalności górniczej, oraz poddanie tego zjawiska pogłębionej analizie i rzetelnej ocenie.**

Cyt.: „Drenaż wód podziemnych przez górnictwo powinien zostać opisany w osobnym podrozdziale ze względu na skalę oraz specyficzne oddziaływania.” [S. Kraśnicki]

Zgodnie z przywołanymi w PPSS danymi z pozwoleń wodnoprawnych w Polsce rocznie odpompowuje się ponad 3,1 mld m³ wód podziemnych, z czego 48% stanowią odwodnienia górnicze i budowlane. To blisko 1,5 mld m³ - więcej niż cały pobór wód podziemnych na cele komunalne, a liczby te nie obejmują planowanych odwodnień np. w odkrywcze Złoczew (JCWPd 082, 083).

Odwodnienia powinny być traktowane w PIPGW jednoznacznie jako pobór wód podziemnych. Nie ma znaczenia fakt, że woda z odwodnienia jest odpompowywana do rzek, ponieważ woda ta nie wraca do warstw wodonośnych z których została pobrana, a także nie zostaje w regionie, z którego ją wypompowano, a tym samym pobór wód w ramach odwodnień prowadzi do zmniejszenia (często drastycznego) dostępnych zasobów wód.

Należy jasno przedstawić w PIPGW kto, gdzie i w jakiej ilości pobiera wody podziemne – z uwzględnieniem i wyszczególnieniem odwodnień górniczych, a także energetyki. W załącznikach do PIPGW powinny znaleźć się szczegółowe zestawienia w podziale na województwa, regiony wodne i JCW, zawierające dane liczbowe i statystyczne o presjach związanych z poborem wód. Jeśli nie zmienią się rządowe plany i nowe inwestycje górnicze wciąż będą planowane w kolejnych latach, to należy uwzględnić także skalę wynikających z nich presji.

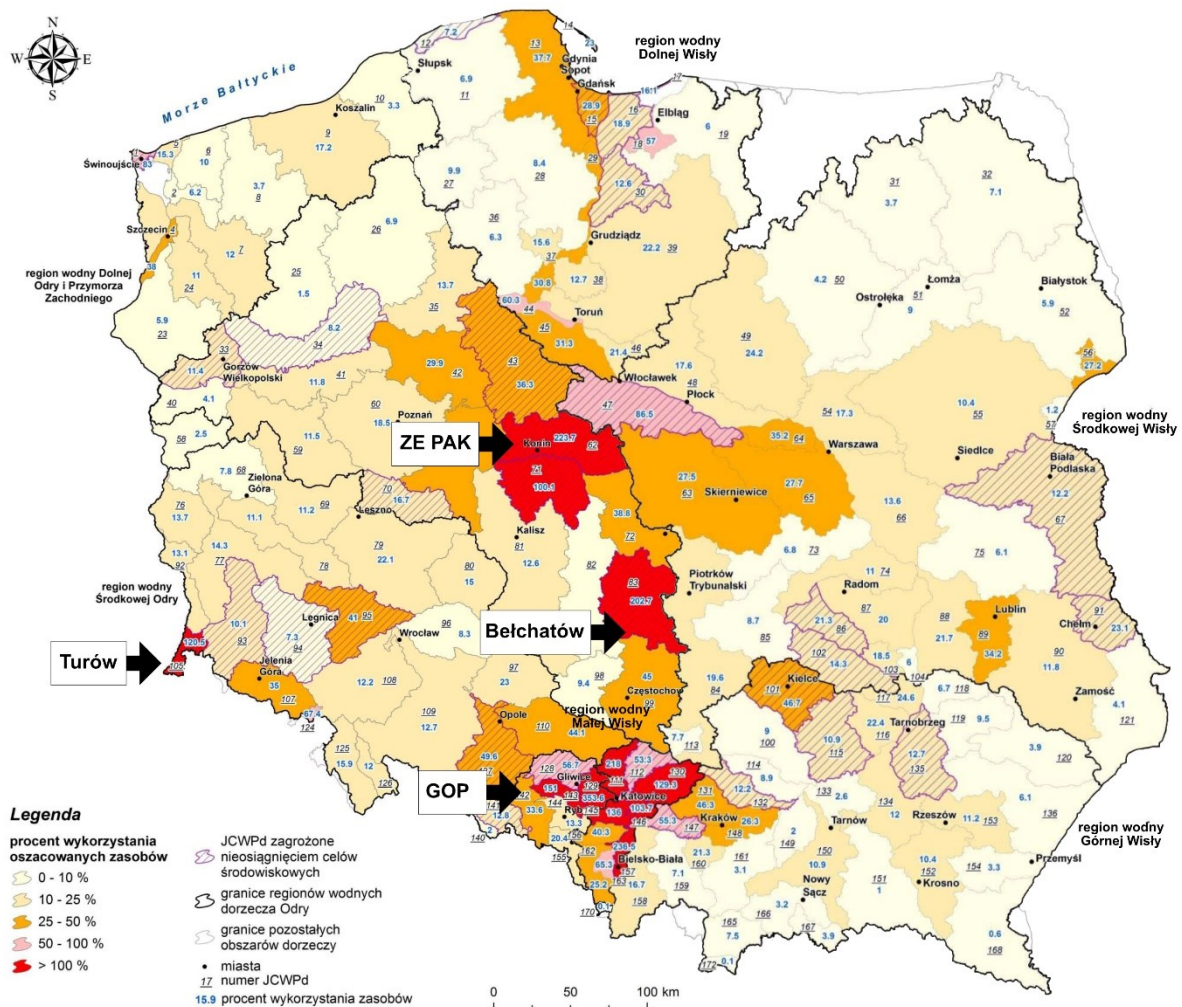
34. *„Problem zbyt dużych poborów wód w stosunku do określonych zasobów dyspozycyjnych dotyczy zarówno dużych aglomeracji, jak i obszarów intensywnego wydobywania surowców, odwadniania kopalń.” (str. 43)*

Brak danych liczbowych / skali porównawczej, które pomogłyby w zrozumieniu i ocenie problemów. Zgodnie z projektem PPSS, pobór wód podziemnych na cele komunalne stanowi 46%, a odwodnienia – w tym górnicze – 48% całkowitego poboru wód podziemnych. Przy czym pobór na cele komunalne jest rozproszony na terenie całej Polski, a odwodnienia górnicze są skoncentrowane w kilku regionach, które już teraz doświadczają skutków suszy.

Cyt.: „*Ponadto, według Państwowej Służby hydrogeologicznej, jedynie w rejonie Bełchatowa, Konina oraz części GZW pobór wód przekracza zasoby wód dostępnych do zagospodarowania. Górnictwo jest główną przyczyną tego stanu.*” [S. Kraśnicki]

Poniższa mapa (pochodząca z aPGW z 2016r) obrazuje stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych w Polsce, w podziale na JCWPd. Widać wyraźną korelację z lokalizacją subregionów górnictwa węglowego (Konin-Turek (JCWPd 062, 071, 047, 043), Bełchatów (JCWPd 083), GOP (JCWPd 111, 112, 128, 129, 130, 142, 143, 144, 145, 146, 155, 156, 157), Turów (JCWPd 105)) – tak wyraźny związek nie zachodzi dla żadnej innej branży czy rodzaju użytkownika wód.

Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych na obszarze dorzeczy Odry i Wisły, z podziałem na JCWPd

Mapy poszczególnych dorzeczy pochodzą z II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami (2016r)

35. „*W obszarach eksploatacji złóż kopalin (kopalni podziemnych i powierzchniowych) w wyniku odwodnień zaburzeniu uległy stosunki wodne, powstały leje depresji negatywnie wpływające na stan wód podziemnych i powierzchniowych często w promieniu **wielu** kilometrów. W obrębie aglomeracji miejskich duży pobór wód [...] powstanie lejów depresji (obniżenie zwierciadła **nawet o ok. 70 m** - przykład rejonu Kalisza [...])*” (str. 43)

Zamiast ogólnikowych „wielu” należy wskazać, jakie faktycznie obszary są objęte negatywnym oddziaływaniem regionalnych lejów depresji (a są to wielkie obszary, obejmujące całe subregiony). Analogicznie do aglomeracji miejskich, należy podać również skalę obniżenia zwierciadła wód podziemnych w obszarach eksploatacji kopalni – w przypadku kopalń odkrywkowych będzie to od ok. 50m (Drzewce) do ok. 300m (Turów, Szczerców).

Cyt.: „Mylące jest podawanie leja depresji Kalisza jako przykładu, a pominięcie znacznie głębszego i rozleglejszego leja depresji KWB Bełchatów (około 300 m głębokości i do 700 km² powierzchni).” [S. Kraśnicki]

36. *„Zidentyfikowano następujące istotne problemy w dorzeczach i regionach wodnych, będące wynikiem nadmiernego poboru wód powierzchniowych i podziemnych: [...]*

- *powstanie lejów depresji w użytkowych głównych poziomach wodonośnych o zasięgu regionalnym; problem związany z nadmiernym poborem wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe,*
- *obniżenie zwierciadła wód podziemnych w wyniku nadmiernego poboru wód lub odwodnienia górniczego,[...]” (str. 44)*

Opisy w ww. podpunktach są niespójne. W pierwszym podpunkcie należy uwzględnić odwodnienia górnicze, lub należy dodać trzeci podpunkt, dotyczący tylko odwodnień górniczych, wraz z kompletnym opisem.

2.3.3 Brak wdrożenia efektywnej regulacji w zakresie przepływów środowiskowych na stan wód (str. 44)

37. Przepływy środowiskowe zostały omówione w 2 miejscach PIPGW – tu oraz w rozdziale 2.4.4 (str. 50). Nie jest jasne, dlaczego.

38. Podano definicje przepływu środowiskowego korytowego i pozakorytowego, ale nie podano ich źródła – należy koniecznie uzupełnić i wyjaśnić, czy definicje te są prawnie wiążące w Polsce i / lub na poziomie UE, a jeśli nie, to jaka jest przyczyna zastosowania tych pojęć w PIPGW (zastosowanie ww. pojęć wydaje się wskazane z uwagi na planowane ich wdrożenie w III cyklu planowania RDW, jednak wymaga to dookreślenia w PIPGW).

39. *„Możliwość zapewnienia warunków uzyskania dobrego stanu ilościowego wód (przepływu środowiskowego) przy zapewnieniu wody użytkownikom to jeden z najważniejszych i najtrudniejszych problemów związanych z aktualizacją planów gospodarowania wodami [...] W kontekście umożliwienia wdrożenia przepływów środowiskowych konieczna jest nie tylko poprawa stanu hydromorfologicznego JCWP, ale i przywrócenie optymalnych stosunków wodnych w całych zlewniach.” (str. 45)*

A to oznacza konieczność zakończenia nadmiernego poboru, który prowadzi do deficytu wód. Należy wyeliminować sytuacje, w których pobór wód podziemnych przekracza 100% zasobów dyspozycyjnych, lub – co gorsza – zasobów odnawialnych. Niezbędne jest uwzględnienie tej kwestii w PIPGW.

3.2 Dorzecze Odry

3.2.3 Ochrona stanu ilościowego wód powierzchniowych i podziemnych (str. 78)

40. Problem - Istotny: Nieopomiarowany pobór wód podziemnych na potrzeby nawodnień upraw rolnych.

„W związku z przedłużającą się suszą [...] znacząco rośnie ryzyko związane z nierejestrowanym poborem wód z własnych studni na cele nawodnień. Problem dotyczy szczególnie zlewni o niskich sumach opadów i wysokim zagrożeniu suszą rolniczą.” (str. 78)

Problem dotyczy także zlewni o wysokim deficycie wód podziemnych na skutek nadmiernego poboru odwodnieniowego w rejonach wydobywania kopaliny. W takich sytuacjach nieopomiarowany pobór jest problemem, ale przeważa nad nim problem nieobciążonego opłatami poboru odwodnieniowego.

41. Problem - Istotny: Pobór wód oraz odwodnienia obszarów górniczych. (str. 78), Problem – Istotny: Powstanie lejów depresji w głównych użytkowych poziomach wód podziemnych o zasięgu regionalnym. (str. 79)

Klasyfikacja ww. problemów jako „istotny” jest zaniżona. Problem poboru odwodnieniowego jest bardzo istotny i kluczowy dla większości zlewni, na których terenie prowadzone jest wydobywanie węgla brunatnego lub kamiennego. Trudno zrozumieć, jakie były zasady przyznawania ocen w PIPGW, skoro poskutkowało tak nieuzasadnioną oceną dotyczącą górnictwa.

Cyt.: „Należy tutaj wyszczególnić rolę drenażu wód przez górnictwo na Górnym Śląsku. Jak dotąd przyczyniło się ono do wykreślenia z listy Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr: 456 – Będzin, 457 – Tychy-Siersza, 449 - Dolina rzeki Wiśla, (bez numeru) – Bełk. Ponadto zbiornik nr 345 – Rybnik został przemianowany na lokalny zbiornik wód podziemnych. Eksploatacja górnictwa stwarza zagrożenie dla istniejących jeszcze GZWP, na przykład nr 452 – Chrzanów. W rozdziale „Pobór wód oraz odwodnienia obszarów górniczych.” na stronie 78 zagadnienia nie zostały wzięte pod uwagę.” [S. Kraśnicki]

Ponadto opisy problemu dla poszczególnych regionów wodnych są niespójne. W każdym przypadku odwodnienia górnicze powodują przekroczenie zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych ORAZ powstanie leja depresji (często regionalnego) ORAZ zmianę stosunków wodnych ORAZ występuje zbyt duża wielkość poboru w stosunku do zasobów dyspozycyjnych. Ponadto, **przekroczenie zasobów dyspozycyjnych w skali roku prowadzi do powstania deficytu wód podziemnych**, co powinno być tu powiedziane wprost.

42. *„W regionie wodnym Warty i Noteci problem oceniono jako istotny, są tu udokumentowane leje depresji w głównych użytkowych poziomach wodonośnych oraz wieloletni trend spadkowy w położeniu zwierciadła wód podziemnych.”*

Problem jest tu bardzo istotny, zdecydowanie bardziej odczuwalny i bardziej istotny niż w regionie wodnym Dolnej Odry – a **mimo to przyznano im takie same oceny**. Udokumentowane leje depresji są spowodowane w większości odwodnieniami górniczymi w zagłębiu konińskim i bełchatowskim, które doprowadziły do powstania regionalnych lejów depresji. Należy uzupełnić opis dla regionu wodnego Warty w powyższym zakresie, w szczególności podając przyczyny utworzenia się lejów depresji, oraz skorygować ocenę.

43. Problem - Istotny: Narażenie na skutki suszy sektora środowiska przyrodniczego i bioróżnorodność. (str. 82)

Ocena jest zaniżona – problem jest bardzo istotny, w szczególności w regionach wodnych Warty i Noteci oraz Środkowej Odry. Skumulowane efekty suszy, odwodnień górniczych, nadmiernego poboru i eutrofizacji ze źródeł rolniczych prowadzą do poważnej degradacji naturalnych siedlisk, w szczególności zależnych od wody. Status zachowania gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 – w tym priorytetowych z Dyrektywy Siedliskowej – ulega obniżeniu.

44. *„W regionie wodnym Warty i Noteci [...] Sytuacja stanowi poważne zagrożenie dla obszarów chronionych (np. Powodzki Park Krajobrazowy [...])” (str. 82)*

Błąd w nazwie parku krajobrazowego – powinno być „Powidzki”. Poza tym należy uzupełnić listę zagrożonych obszarów Natura 2000 o Pojezierze Gnieźnieńskie PLH300026.

45. Problem - Umiarkowany: Wpływ nadmiernego poboru wód podziemnych na średni przepływ rzeczny SQ (str. 82)

Ocena dla regionu wodnego Warty jest zaniżona. Właściwa ocena problemu to: „Bardzo istotny”. Należy uzupełnić opis o czasowy i/lub stały zanik przepływu w naturalnych ciekach na terenie zlewni objętych oddziaływaniami górniczymi, m.in. zanik ok. 15 km odcinka górnej Noteci.

46. Problem - Umiarkowany: Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych. (str. 83)

Ocena zaniżona. W regionie wodnym Warty w co najmniej 2 obszarach bilansowych (tj. 3 JCWPd o nr 062, 071, 083) wykorzystanie zasobów wód podziemnych przekracza 100% zasobów dyspozycyjnych. W skali całej Polski jest 11 takich JCWPd, a wykorzystanie zasobów dyspozycyjnych sięga w nich aż 345%!

47. *„Zasoby gwarantowane wód podziemnych są tu niższe lub zbliżone do dyspozycyjnych.” (str. 83)*

Ww. zapis jest niejasny. Konieczne jest podanie definicji „zasobów gwarantowanych”, „zasobów dyspozycyjnych”, „zasobów odnawialnych” i innych pokrewnych pojęć stosowanych w dokumencie.

48. *„W regionie wodnym Środkowej Odry problem ocenia się jako nieistotny. Aktualne pobory wód podziemnych w skali regionu wynoszą średnio 17,6% ustalonych zasobów gwarantowanych.” (str. 83)*

Ocena zaniżona. Należy wziąć pod uwagę deficyt wód w zagłębiu turowskim, który powstał na skutek odwodnień górniczych. Zasoby dyspozycyjne w JCWPd 105 w roku 2016 były wykorzystane w ponad 120%, z czego 92% stanowiły odwodnienia górnicze - a więc spowodowały one wystąpienie deficytu wód podziemnych. Pobór na inne cele wyniósł zaledwie 8%. W kolejnych latach doszło do wyschnięcia komunalnych ujęć wody w gminie Bogatynia. Ta sytuacja jasno pokazuje skalę problemu odwodnień górniczych. Tym bardziej niezrozumiałe jest, dlaczego pobór odwodnieniowy nie jest obłożony opłatami.

49. *„W regionie wodnym Warty problem ocenia się jako umiarkowany. Aktualne pobory wód podziemnych w skali regionu wynoszą średnio 35,4% ustalonych zasobów gwarantowanych, prognozowane 40,7%.” (str. 83)*

Ocena zaniżona. Należy wziąć pod uwagę pobory odwodnieniowe w subregionie konińskim (JCWPd **062, 071, 043, 047**) i bełchatowskim (JCWPd **083** i planowany w JCWPd 082). Zasoby dyspozycyjne w 2016 roku były w wykorzystane w poszczególnych JCWPd (pogrubionych) w ponad 100%, a maksymalnie w ponad 200%.

50. Problem – Umiarkowany: Wpływ poboru maksymalnego z zasobów gwarantowanych na przepływy nienaruszalne. (str. 84)

„W przypadku bezzwrotnego poboru wód podziemnych w wysokości maksymalnego dopuszczalnego, średni roczny przepływ pochodzenia podziemnego może spaść poniżej przepływu nienaruszalnego.” (str. 84)

Niejasne sformułowania uniemożliwiają weryfikację przyznanej oceny. Należy podać definicję „maksymalnego dopuszczalnego poboru” i „zasobów gwarantowanych”.

W rozdziale 2.3.3 i 2.4.4. wprowadzono pojęcie przepływów środowiskowych, które ma zacząć obowiązywać w Polsce dla nowych aPGW, w III cyklu planowania (w zamian za „przepływy nienaruszalne”). Wydaje się, że stosowanie nowej nomenklatury jest bardziej zasadne w analizach w ramach PIPGW, który ma służyć opracowaniu IIaPGW.

51. *„Region wodny Warty - problem istotny.” (str. 84)*

Ocena jest zaniżona. W regionie wodnym Warty problem jest bardzo istotny. Odwodnienia górnicze powodują zanik, a nie tylko spadek, przepływu w rzekach – w tym w górnej Noteci oraz wielu mniejszych ciekach.

2.4 Aspekty prawno-organizacyjne i społeczne

2.4.1 Zapewnienie efektywności nowego systemu instytucjonalnego na rzecz realizacji celów środowiskowych RDW (str. 46)

52. W tym rozdziale należało opisać problemy gospodarki wodnej wynikające z aktualnego stanu prawnego i z obecnego systemu instytucjonalnego. Zamiast tego, opisano jak teoretycznie działa

obecny system i porównano go – niezbyt dokładnie – z już nieobowiązującym starym systemem sprzed reformy Prawa wodnego.

2.4.3 Zapewnienie efektywnych mechanizmów pozyskania praw do nieruchomości na cele renaturyzacji rzek oraz odtwarzania naturalnej retencji na cele przeciwpowodziowe. (str. 49)

53. „W obecnie obowiązującym porządku prawnym pozyskanie nieruchomości na cele renaturyzacji rzek oraz odtwarzania naturalnej retencji musi odbywać się w trybie ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, z późn. zm.), co znacznie utrudnia realizację tego typu projektów, a często czyni je wręcz niemożliwymi do realizacji [...]”

Należy zaznaczyć, że kwestia pozyskania praw do nieruchomości musi być regulowana w ramach ww. Ustawy w celu ochrony konstytucyjnych praw obywatelskich, i nie może być mowy o żadnym złagodzeniu przepisów na korzyść instytucji lub inwestorów, kosztem obywateli.

2.4.4 Wdrożenie efektywnej regulacji prawnej w zakresie metody szacowania przepływów środowiskowych (str. 50)

54. Ten problem jest bardzo ważny z punktu widzenia wszystkich oddziaływań związanych z poborem wód (powierzchniowych i podziemnych) i odwodnieniami górniczymi. Nowe przepisy powinny umożliwiać modyfikację obowiązujących pozwoleń wodnoprawnych lub zintegrowanych, które dopuszczają pobór wód powierzchniowych lub podziemnych powodujący naruszenie przepływów środowiskowych w JCWP.

55. „Zgodnie z wytycznymi KE realizacja celów RDW wymaga ustanowienia na poziomie krajowym efektywnych mechanizmów w zakresie zachowania przepływów środowiskowych w ujęciu szerszym niż funkcjonująca w Polsce instytucja przepływu nienaruszalnego.[...]”

Powyższe wyjaśnienie powinno znaleźć się również w rozdziale 2.3.3 (str. 44), który mówi o przepływach środowiskowych, ale w sposób niejasny i bez odniesienia do punktu 2.4.4.

56. „Wdrożenie instrumentu szacowania przepływów środowiskowych wymaga [...]”

- *postępowania administracyjne w sprawie indywidualnych przedsięwzięć, w tym przepisy kontrolne dotyczące monitorowania zachowania przepływu.” (str. 51)*

Monitoring zachowania przepływu powinien być ściśle powiązany z możliwością szybkiego reagowania, tzn. niezwłocznego nakładania ograniczeń na użytkowników wód w razie naruszenia przepływów środowiskowych. Dotyczy to w szczególności użytkowników prowadzących odwodnienia - czyli „marnujących” zasoby wodne, a nie pobierających je dla zaspokojenia zapotrzebowania na wodę. Wśród takich użytkowników najistotniejszą grupą są kopalnie odkrywkowe.

57. „Z perspektywy prawnej kluczową kwestią [...] jest wypracowanie metodyki uwzględniania wartości przepływów gwarantujących realizację celów środowiskowych w postępowaniach w sprawie:

- *decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,[...]” (str. 52)*

Ten punkt jest bardzo istotny. W przypadku wydobywania kopaliny, oznacza to:

- konieczność obowiązkowego sporządzenia numerycznego modelu hydrogeologicznego i dokumentacji hydrogeologicznej na etapie oceny oddziaływania na środowisko. Obecnie dokumentacja hydrogeologiczna nie jest obowiązkowa na etapie OOŚ, a model numeryczny w ogóle nie jest obowiązkowy.
- konieczność wprowadzenia jawności wszelkich danych nt. wód od inwestora na etapie OOŚ, jako informacji o środowisku (dane nt. wód złożowych, podłożowych i nadłożowych, dane o warstwach wodonośnych, położeniu zwierciadeł wód podziemnych, składu chemicznego wód, wyników próbnych pompowań, badań parametrów, np. współczynnika filtracji, miąższości). Powinny być one dostępne publicznie w ramach raportu OOŚ.

Dane te są niezbędne do oceny, jak inwestycja wpłynie na zachowanie przepływów środowiskowych w wodach powierzchniowych.

2.4.5 Efektywna egzekucja nowych regulacji w zakresie wdrożenia zasady zwrotu kosztów usług wodnych (str. 52)

58. W tym punkcie powinna zostać oceniona efektywność nowej ustawy Prawo wodne. Wypunktowanie problemów starej, nieobowiązującej ustawy mija się z celem. Należy podać, jaki jest poziom zwrotu kosztów usług wodnych w okresie obowiązywania nowej ustawy Prawo wodne.

59. *„Ostatecznie szereg przewidzianych w ustawie Prawo wodne z 2001 r. wyłączeń spod obowiązku ponoszenia opłat za usługi wodne nie został ujęty [...] Nowe przepisy utrzymały – choć już w węższym zakresie – pewne odstępstwa, które objęły wybrane rodzaje działalności oraz niektóre kategorie podmiotowe.” (str. 52)*

Wśród ww. wybranych rodzajów działalności objętych odstępstwami znalazła się działalność górnicza, a szczególnie wydobywanie węgla brunatnego i kamiennego – co jest kardynalnym błędem. Nie jest możliwe zapewnienie efektywnego wdrażania zasady zwrotu kosztów usług wodnych, jeśli dominująca część usług wodnych jest ustawowo zwolniona z opłat.

Poza tym jest to **ukryte subsydium dla sektora węglowego**, co stanowi naruszenie przepisów o pomocy publicznej oraz polityki klimatycznej UE.

60. *„W istocie wypracowanie nowych rozwiązań stanowiło uwarunkowanie warunków ex-ante: 6.1 gospodarka wodna, bez którego wystąpienie po wsparcie UE dla inwestycji w sektorze gospodarki wodnej byłoby znacznie utrudnione.” (str. 53)*

Ww. zapis oznacza, że zamiast rozwiązać problem i dostosować Polskę do zasad UE, **skonstruowano przepisy pozwalające na ukrycie omijania zasad RDW**. To jest poważny problem, który powinien znaleźć odzwierciedlenie w PIPGW.

2.5 Aspekty ekonomiczne i finansowe

2.5.1 Efektywność wykorzystania zasobów wodnych, szczególnie w zakresie użycia wody na cele przemysłu i cele komunalne (str. 53)

61. *„Woda w Polsce jest wykorzystywana (pobierana) głównie przez przemysł (ok. 70%), na cele komunalne oraz dla rolnictwa.[...] Problem efektywności wykorzystania zasobów wodnych przeanalizowano więc w tych trzech obszarach, ze szczególnym uwzględnieniem energetyki w sektorze przemysłu (czyli zapotrzebowania na energię elektryczną i ciepłą, ponieważ odpowiada to za blisko 90% poborów w przemyśle¹) i melioracji w rolnictwie.” (str. 54)*

W analizie pominięto odwodnienia – w tym odwodnienia górniczne, które są kluczowe w dyskusji o efektywności korzystania z wód w Polsce.

Pobór odwodnieniowy stanowi 48% całkowitego poboru wód podziemnych, a same odwodnienia górniczne – 36% (wg projektu PPSS). Odwodnienia górniczne są zwolnione z opłat za usługi wodne oraz mają systemowo przyznawane derogacje od celów dla wód. W konsekwencji **pobór odwodnieniowy jest pozbawiony jakichkolwiek mechanizmów kontrolnych i samoograniczających** i prowadzi do masowego marnowania zasobów wodnych oraz do znaczących deficytów wód podziemnych w subregionach górniczych.

W PIPGW ten problem musi być wzięty pod uwagę, przeanalizowany i musi zostać mu nadana odpowiednia ranga.

62. *„Woda w Polsce jest wykorzystywana (pobierana)[...]” (str. 54)*

Należy zdefiniować i właściwie oraz konsekwentnie stosować terminy „pobór wód” i „wykorzystanie wód”, ponieważ mają one różne znaczenie.

2.5.2 Problem źródeł finansowania (str. 56)

63. „Wśród przyczyn omówionych problemów finansowania gospodarki wodnej można wskazać: [...] nieadekwatną wysokość opłat za korzystanie z wód.” (str. 57)

Problemem jest brak opłat za korzystanie z wód przez kluczowych, największych użytkowników takich jak branża górnicza (odwodnienia górnicze są ustawowo zwolnione z opłat) i energetyczna (pobór zwrotny i zrzut wody w związku z chłodzeniem elektrowni jest na ogół zwolniony z opłat – ustawa określa szczegółowe warunki zależnie od temperatury podgrzanej wody).

Objęcie opłatami odwodnień górniczych oraz poboru na cele chłodzenia elektrowni węglowych natychmiast rozwiązałoby problem zbyt niskich wpływów z opłat za korzystanie z wód, bez konieczności podnoszenia opłat dla większości pozostałych użytkowników.

Brak określenia ilościowego usług wodnych zwolnionych z opłat (wolumeny pobieranej wody i zrzucanych ścieków) nie pozwala na rzetelną ocenę znaczenia tego zwolnienia dla problemu finansowania gospodarki wodnej. Nie wiadomo, jak wiele jest tych utraconych dochodów. Należy dokonać w PIPGW takiej analizy.

3.10 Istotne problemy ekonomiczno-finansowe w poszczególnych obszarach dorzeczy (str. 108)

64. „Finansowanie działań w gospodarce wodnej: Wpływ na realizację celów środowiskowych dla poszczególnych JCW stanowi problem finansowania. Źródłem finansowania działań w dziedzinie gospodarki wodnej są przede wszystkim budżety publiczne. Znacznym utrudnieniem jest: stosunkowo mała ilość środków przeznaczonych na realizację (niedobór środków) oraz mnogość potencjalnych źródeł finansowania, przy czym źródła te obejmują również finansowanie działań w innych obszarach ochrony środowiska. Efektywność ekonomiczna działań z zakresu gospodarki wodnej jest nieporównywalna z efektywnością działań w ochronie środowiska i wspieranych przez politykę państwa i UE.” (str. 109 i str. 114 (podsumowanie))

Ww. akapit jest kompletnie niezrozumiały i pozbawiony logiki. Wydaje się, że wspomniana tu „niska efektywność ekonomiczna” dotyczy działań z zakresu gospodarki wodnej, które nie są zgodne z polityką UE i nie dotyczą ochrony środowiska. A zatem te działania nie są zgodne z celami RDW, nie służą realizacji celów środowiskowych poszczególnych JCW i nie ma dla nich miejsca w tym dokumencie.

Polityka UE wspiera działania z zakresu gospodarki wodnej, które są racjonalne i uzasadnione z punktu widzenia ochrony wód w zgodzie z RDW.

Polityka UE nie jest tu więc problemem. Problemem jest próba sfinansowania ze środków publicznych działań, które nie wpisują się w cele RDW i nie są zgodne z polityką UE, a poprzez ich planowanie i realizację ogranicza się możliwości realizacji działań korzystnych dla ochrony wód, zgodnych z celami RDW i polityką UE.

Ponadto, należy wyjaśnić, dlaczego mnogość potencjalnych źródeł finansowania stanowi problem.

4 Podsumowanie (str. 111)

65. „Metale ciężkie w wodach powierzchniowych pochodzą z instalacji przemysłowych (spalanie paliw, ścieki przemysłowe), środków transportu, rolnictwa (środki ochrony roślin) oraz ze źródeł naturalnych.” (str. 112)

Metale ciężkie pochodzą również z odwodnień górniczych (brudne wody kopalniane) i z depozycji atmosferycznej tego, co zostało wyemitowane do powietrza podczas wydobycia, transportu i spalania węgla. Należy uzupełnić opis.

66. „Brak warunków do infiltracji wód deszczowych w grunt to brak zdolności do odbudowy zasobów wód podziemnych, co za kilkanaście lat stać się może dużym wyzwaniem dla naszej gospodarki wodnej, zwłaszcza w regionach wodnych o silnie zmienionych stosunkach wodnych (tereny górnicze, wielkie ośrodki przemysłowe, aglomeracje).” (str. 113)

W rejonach górniczych to już jest wyzwanie! To nie jest kwestia przyszłości, chociaż w przyszłości presje mogą być jeszcze większe ze względu na planowane nowe inwestycje górnicze (np. Złoczew, Ościszów). Opady, nawet gdyby ich sumy nie malały, i tak nie są w stanie uzupełnić deficytu wód powodowanego odwodnieniami górniczymi, bo jest to deficyt rzędu 120-340%! Natomiast opady uzupełniają zasoby wód maksymalnie do 100% (w sprzyjających warunkach).

67. „Susza i deficyt opadów spowodował wzrost zapotrzebowania na wodę zarówno na cele komunalne, rolnicze, jak i gospodarcze i energetyczne.” (str. 113)

Nie jest jasne, na jakiej podstawie autorzy PIPGW doszli do takich wniosków. Susza i deficyt wód z pewnością spowodowały wzrost zapotrzebowania na wodę w rolnictwie, ale w pozostałych branżach (energetyka, przemysł, cele komunalne) można mówić o spadku dostępności i wzroście konkurencji. Należy przywołać dane statystyczne i skorygować ww. zapisy.

68. „Tradycyjna energetyka, jak i małe elektrownie wodne, bazują na zasobach wodnych.” (str. 113)

Pojęcie „tradycyjna energetyka” nie jest powszechnie stosowane i nie wiadomo, do czego się odnosi (tradycje energetyki sięgają najwyżej 150 lat wstecz). Jeśli mowa o elektrowniach węglowych, należy poprawić na „Energetyka węglowa”.

69. „W obszarach, w których obecnie występuje brak rezerw lub zostały one przekroczone, a pobrane wody podziemne są odprowadzane w postaci ścieków do innych zlewni – przerzuty, może wyniknąć problem wymagający wdrożenia działań naprawczych w zakresie retencji wód i optymalizacji stosunków wodnych w całym regionie wodnym.” (str. 114)

Taki problem już wyniknął. Konieczne jest podjęcie działań naprawczych w regionie wodnym Warty – w subregionie Wielkopolski Wschodniej (JCWPd **062**, **071**, 047, 043), Bełchatowa (JCWPd **083**), w rejonie Turoszowskim (JCWPd **105**) oraz na Górnym Śląsku (JCWPd **111**, 112, 128, **129**, **130**, 142, **143**, 144, **145**, **146**, 155, 156, **157**).

Załączniki:

ZESTAW WSPÓLNYCH ŻAŻAŻ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DOTYCZĄCYCH KONSULTACJI IPGW, EEB (THE EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU - EUROPEJSKIE BIURO OCHRONY ŚRODOWISKA)

Źródła:

OPINIA NA TEMAT PROJEKTU „PRZEGLĄDU ISTOTNYCH PROBLEMÓW GOSPODARKI WODNEJ DLA OBSZARÓW DORZECZY”, KRZYSZTOF OKRASIŃSKI, [HTTPS://BLOG.FRANKBOLD.PL/KONSULTACJE-WODA](https://blog.frankbold.pl/konsultacje-woda)

UWAGI FUNDACJI FRANK BOLD DO DOKUMENTU PT. PRZEGLĄD ISTOTNYCH PROBLEMÓW GOSPODARKI WODNEJ, [HTTPS://BLOG.FRANKBOLD.PL/KONSULTACJE-WODA](https://blog.frankbold.pl/konsultacje-woda)

UWAGI DO DOKUMENTU PT. ISTOTNE PROBLEMY GOSPODARKI WODNEJ, DR SYLWESTER KRAŚNICKI, [HTTPS://BLOG.FRANKBOLD.PL/KONSULTACJE-WODA](https://blog.frankbold.pl/konsultacje-woda)

PROJEKT PLANU PRZECIWDZIAŁANIA SKUTKOM SUSZY (PPSS), 05.2020

BAZA DANYCH WISE – EUROPEJSKA AGENCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

BAZA DANYCH E-PRTR